

KOMUNIKACINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMAS RENGIANT BŪSIMUOSIUS KŪNO KULTŪROS MOKYTOJUS

Vilija Fominienė

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Vilija Fominienė. Lietuvos kūno kultūros akademijos edukologijos krypties doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis — kūno kultūros mokytojų komunikacinė kompetencija.

SANTRAUKA

Straipsnyje nagrinėjama komunikacinės kompetencijos samprata, jos svarba kūno kultūros mokytojo veikloje ir ugdymo galimybės universitetinių studijų metu. Tyrimo tikslas — nustatyti, ar studijų procese ugdomos būsimųjų kūno kultūros mokytojų komunikacinės kompetencijos subkompetencijos, atsižvelgiant į studijų programos turinį. Buvo analizuojama Lietuvos kūno kultūros akademijos studijų programa „Kūno kultūra“: nustatoma, ar studijų dalykai, atsižvelgiant į dalyko anotacijas ir programas, suteikia būsimiesiems kūno kultūros mokytojams žinių, įgūdžių ir gebėjimų, formuojančių jų komunikacinę kompetenciją. Analizės duomenys parodė, kad ugdant sąmoningą būsimųjų kūno kultūros mokytojų komunikacinę kompetenciją didžiausias dėmesys skiriamas lingvistinei subkompetencijai, visas kitas subkompetencijas ugdant fragmentiškai ir iš dalies. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nesukūrus teorinės didaktinės koncepcijos, sistemingai aprašančios ir numatančios komunikacinę kompetenciją lemiančius gebėjimus, kūno kultūros mokytojų rengimo procese komunikacinė kompetencija yra ugdoma nepakankamai.

Raktažodžiai: komunikacija, komunikacinė kompetencija, kūno kultūros mokytojų rengimas.

ĮVADAS

Žmonijos istorijoje susiklosčiusi natūrali žinių, mokėjimų bei gyvenimiškos patirties perdavimo forma komunikuojant ir kartu dirbant, todėl ugdymo procesas mokykloje neįmanomas be visos mokytojo ir moksleivio bendrosios veiklos srities apimančios komunikacijos, išorinės ugdymo proceso dalies (Jakavičius, 1998). Visgi pagrindiniam komunikacinių veiksmų subjektui ugdymo procese esant mokytojui (Bitinas, 2004), ypatinga reikšmė tenka jo komunikacijai. Norint kad specialistas galėtų efektyviai dalyvauti veikloje, susijusioje su žmonių tarpusavio ryšiais,

jų funkcionavimu, įprasminimu ir tobulinimu, turi būti išugdyta komunikacinė kompetencija. Pastaroji plačiai aptariama tiek užsienio, tiek lietuvių mokslininkų darbuose (Chreptavičienė, 1998 a, b; Millrood, 2001; Almeida, 2002; Grebliauskiene, Večkienė, 2004).

Mokytojo komunikacinė kompetencija, jos būtinumas ir buvimas vienu iš svarbiausių veiksnių, laiduojančių pedagoginės veiklos sėkmę, aptariami M. Brooks (1985), D. L. Rogers ir kt. (1990), A. A. Lobanovo (Лобанов, 2002), J. Podgorecki (2005) darbuose. Ši kompetencija, kaip viena

esminių, išskiriama ir šiuolaikinio kūno kultūros mokytojo profesinėje veikloje (Irvin, 1990; Miškinis, 2000; Beighle, Pangrazi, 2001), todėl komunikacinės kompetencijos ugdymas turėtų būti prioritetiniu aukštosios mokyklos, rengiančios kūno kultūros mokytojus, tikslu, kartu ir svarbiu tyrimo objektu.

Komunikacinės kompetencijos ugdymo svarbą ir išskylančias pedagogų rengimo problemas analizuoja R. Malinauskas (1999), D. Aukštikalnytė (2000), Z. Nauckūnaitė (2000), tačiau mažai yra darbų, atskleidžiančių, kaip ši kompetencija ugdoma rengiant kūno kultūros mokytojus (Nedwiedk, Rubinstein, 1970). Nėra darbų, parodančių, kokie studijų dalykai gali būti vertinami kaip paveikūs būsimųjų specialistų komunikacinėms žinioms, mokėjimams ir įgūdžiams, todėl šiuo tyrimu norėta išsiaiškinti komunikacinės kompetencijos ugdymo raišką būsimųjų kūno kultūros mokytojų rengimo procese.

Tyrimo objektas: komunikacinės kompetencijos ugdymas LKKA studijų programoje „Kūno kultūra“.

Tyrimo tikslas — atskleisti komunikacinės kompetencijos ugdymo raišką rengiant būsimuosius kūno kultūros mokytojus.

Teoriniai kūno kultūros mokytojų komunikacinės kompetencijos ugdymo aspektai.

Komunikacinė kompetencija, būdama neatsiejama šiuolaikinio kūno kultūros mokytojo kompetencijos dalimi, lemia ir visų institucijų, rengiančių šiuos specialistus, uždavinius. Vadinasi, ir Lietuvos aukštoji universitetinė mokykla, rengianti kūno kultūros mokytojus, turi atliepti šį poreikį ir garantuoti efektyvius mokytojo gebėjimo komunikuoti mechanizmus. Vis tik gilinantis į šią temą būtina plačiau paanalizuoti pačios komunikacijos sampratą.

Komunikacija, būdama kelių mokslo dalykų terminu, yra susijusi su įvairiomis tikrovės erdvėmis. Tiriant šiuolaikines komunikacijas, vyrauja du skirtingi požiūriai, kuriuos formuoja proceso ir semiotinės mokyklos. Pirmoji socialinę sąveiką apibrėžia kaip abipusį procesą, kai vienas žmogus sąveikauja su kitais arba paveikia kito elgesį, dvasinę būseną, ir komunikaciją traktuoja kaip pranešimų perdavimą. Antroji socialinę sąveiką supranta kaip tai, kas sukuria individą kaip tam tikros kultūros ar visuomenės narį, ir komunikaciją traktuoja kaip reikšmių kūrimą bei keitimąsi jomis (Fiske, 1998). Nors daugumai mokslininkų, tyrinėjančių komunikaciją, proceso mokyklos

samprata yra priimtinesnė, J. Fiske (1998) teigia, kad norint priartėti prie esmės reikia išskirti ne kurią nors vieną mokyklą, bet jų suartėjimą.

Išskiriami ir keli komunikacijos lygiai. Siejant ją su žmogiškosios veiklos sritimi, tradiciškai literatūroje pateikiami trys pagrindiniai socialinės komunikacijos lygiai: intrapersonalinis, tarpasmeninis ir masinis. Kasdienėje mokytojo veikloje komunikacija paprastai reiškiasi tarpasmeninių santykių lygmeniu, kai komunikuojama su vienu ar daugiau žmonių. Lietuvos edukologų tokia komunikacija dažniausiai tapatinama su bendravimu, suprantant ją kaip tarpasmeninę arba grupinę žmonių veiklą, kurioje keičiamasi patirtimi žodiniais ir nežodiniais signalais (Jovaiša, 1993). Visgi šių terminų tapatumas yra paneigtas N. Večkienės ir kt. (1998) diskusijomis. Jų pagrindu manytume, kad mokytojo komunikaciją, pasireiškiančią socialinių santykių sferoje, teisingiausia būtų suprasti kaip sudedamąją bendravimo sistemos dalį ir komunikacijos plačiąją jos prasme tipą, t. y. kaip keitimąsi ugdymo procese informacija (norais, mintimis, jausmais, idėjomis, faktais, vertybėmis) tarp dviejų ir daugiau žmonių.

Komunikacija, kaip ir bet kuri kita veikla, iš asmens reikalauja atitinkamų gebėjimų. Gebėjimas, kuris pagal kvalifikaciją, žinias, mokėjimus ir įgūdžius asmeniui leidžia gerai atlikti komunikacinę veiklą, įvardijamas kaip jo komunikacinė kompetencija (Chreptavičienė, 1998 a). Dažnai komunikacinės kompetencijos terminas vartojamas kalbant apie komunikacinius mokėjimus. Štai B. Grebliauskiene (1999), pristatydama etapinę nerašytinių komunikacinių mokėjimų ugdymo sistemą, išvelgia tik terminologinius „gebėjimo“, „mokėjimo“, „kompetencijos“ skirtumus, kurių nesureikšmina.

Komunikacinė kompetencija dar skirstoma į sudedamąsias dalis arba subkompetencijas, kurių skaičius ir turinys yra įvairūs. Kalbininkai M. Canale ir M. Swain pateikia teorinį komunikacinės kompetencijos modelį, susidedantį iš gramatinės, sociolingvistinės, strateginės ir diskurso kompetencijos dimensijų (Poškienė, 2004). V. Chreptavičienė (1998 a), remdamasi S. Moirand komunikacinės kompetencijos modeliu, komunikacinę kompetenciją skaido į lingvistinį, diskurso, referatyvinį ir socialinį-kultūrinį komponentus. Z. Nauckūnaitė (2000) skiria lingvistinę, diskursinę, sociolingvistinę, sociokultūrinę ir referatyvinę komunikacines subkompetencijas. I. Cecevičiūtės (2003) manymu, labiausiai priartėjęs prie socia-

linių mokslų erdvėje susiformavusios holistinės kompetencijos koncepcijos, akcentuojančios gebėjimą žinias ir įgūdžius perkelti į naujas situacijas ir tuo pačiu leidžiant žmogui veikti įvairios veiklos srityse, laikytinas J. A. van Ek ir J. Sheils (1995) pateiktas komunikacinės kompetencijos modelis. Jie komunikacinę kompetenciją skaido į šešias sudedamąsias, glaudžiai susijusias dalis: lingvistinę, sociolingvistinę, diskurso, strateginę, sociokultūrinę, socialinę subkompetencijas ir nurodo, kad ugdant komunikacinius gebėjimus turi būti atsižvelgiama į visas jas. Teigiama, kad lingvistinės subkompetencijos ugdymas gilina žodyno žinias, įvaldomi kalbos struktūros dėsniumai (gramatika). Ugdant sociolingvistinę kompetenciją mokoma(si) vartoti ir interpretuoti kalbos formas pagal bendravimo situaciją: situacijos turinys (kas su kuo, apie ką, kur ir koku tikslu komunkuoja) lemia kalbos formų parinkimą. Ugdant(is) diskurso subkompetenciją, mokoma(si) suprasti bei formuoti rišlius ir aiškius pasakymus, strateginę — siekiama, kad studentas įgustų verbalines priemones paremti neverbalinėmis ir taip išmoktų kompensuoti žinių trūkumą. Puoselėjant socialinę kompetenciją, ugdomas pasitikėjimas savimi ir noras bendrauti, keistis informacija su kitais, mokėjimas tinkamai elgtis įvairiomis socialinėmis situacijomis, o sociokultūrinės subkompetencijos ugdymas apima žinias, susijusias su sociokultūrinio kontekstu, kuriame ta kalba vartojama.

Komunikacinė kompetencija tikrąją savo kokybę įgyja tik aktyviai veikiant, t. y. efektyviai naudojantis mokėjimais komunkuoti. O šiuos mokėjimus pirmiausia lemia konkreti mokytojo dalykinė veikla ugdymo procese. Kadangi tai dinamiška, emociinga, dažnai susijusi su konfliktinių situacijų sprendimu ir su įvairiomis aplinkomis (klase, sporto sase, stadionu ir pan.) veikla, M. Irvin (1990) nurodo, kad komunkuodamas kūno kultūros mokytojas turi gebėti naudoti aiškia ir suprantama rašytinę bei sakytinę kalbinę raišką; aiškinant, analizuojant, įtikinėjant ar vertinant gebėti pritaikyti komunkacijos turinį ir stilių; priklausomai nuo situacijos ir klausytojų vartoti tinkamą kalbos stilių bei žodyną; mintis mokėti reikšti įvairiomis formomis — rašytine ar sakytine kalba, simboliais, neverbaline kalba. Vadinasi, kūno kultūros mokytojų rengimo procese labai svarbu būsimam specialistui sudaryti tokias mokymosi ir studijų sąlygas, kad įgytos žinios, mokėjimai bei įgūdžiai leistų jam sėkmingai ir efektyviai komunkuoti jo profesinėje veikloje, o ateityje

padėtų įgyti naujų žinių, reikalingų tobulinant esamus mokėjimus. Taigi būtina ugdyti gebėjimą naudotis tiek lingvistiniais, tiek nelingvistiniais komponentais. Sudijų procese dėmesys turi būti skiriamas visoms subkompetencijoms, nes tik jų visuma ir glaudus ryšys leis mokytojui efektyviai atlikti komunikacinę fizinio ugdymo veiklą.

TYRIMO METODIKA

Komunikacinės kompetencijos ugdymo raiškai įvertinti naudojome dokumentų turinio analizės metodą (Kardelis, 2002). Šios analizės metu rėmėmės nuostata, kad kūno kultūros mokytojas, baigęs studijas aukštojoje mokykloje ir įgijęs profesinę kvalifikaciją, privalo turėti sąmoningą komunikacinę kompetenciją, susidedančią iš lingvistinės, sociolingvistinės, diskurso, strateginės, sociokultūrinės ir socialinės subkompetencijų. Tuo tikslu buvo atlikta kokybinė oficialių verbalinių dokumentų — būsimųjų kūno kultūros mokytojų studijų programos turinio analizė. Jos metu nagrinėjamos atskirų studijų programos dalių anotacijos ir programos nustatant, ar dalyko tikslas yra suteikti studentams žinių, mokėjimų ir įgūdžių, lemiančių jo komunikacinę kompetenciją. Jei dalyko tikslas nėra nukreiptas į komunikacinės kompetencijos ugdymą, analizavome, ar atskiros studijų dalyko temos neturi įtakos atskirų komunikacinės kompetencijos komponentų formavimui.

Nustačius studijų dalykus, tiesiogiai ar iš dalies ugdančius komunikacinę kompetenciją, buvo atlikta duomenų statistinė analizė, atskleidusi visos studijų programos komunikacinės kompetencijos ugdymo apimtį.

Analizavome LKKA studijų programą „Kūno kultūra“ (2004), nes ši aukštoji mokykla parengia 80% Lietuvos sporto pedagogų ir baigus šią programą yra suteikiama profesinė kvalifikacija bei akademinis (bakaluro) laipsnis.

REZULTATAI

Atliktos kokybinės studijų programos turinio analizės rezultatai rodo, kad LKKA studijų programoje tik vieną „Kalbos kultūros ir specialybės kalbos“ privalomąjį studijų dalyką galime išskirti kaip tiesiogiai ugdantį būsimųjų kūno kultūros mokytojų komunikacinę kompetenciją. Dalyko anotacijoje nurodoma, kad šio kurso tikslas — lavinti studentų valstybinę kalbą, ugdyti kalbos įgūdžius, reikalingus būsimai specialybės veiklai.

Lentelė. Studijų dalykų temų, plėtojančių būsimojo kūno kultūros mokytojo komunikacinę kompetenciją, turinys

Temos pavadinimas	Teorija, h sk.	Praktika, h sk.	Plėtojama subkompetencija
Valstybės kalba. Specialybės kalbos dalykas. Kalbos normų pažeidimai, jų vertinimas		2	Lingvistinė
Tarties ir kirčiavimo klaidos		4	Lingvistinė
Leksikologija. Oratoriaus kalbos kultūra		8	Lingvistinė
Daryba		4	Lingvistinė
Morfologija		4	Lingvistinė
Sintaksinė terminų daryba (linksniai ir prielinksniai)		4	Lingvistinė
Profesinio teksto struktūra ir stilius. Specialieji raštai		4	Lingvistinė
Mokslinio teksto taisymas		2	Lingvistinė
Sutrikusio intelekto žmonių, kurčiųjų ir prigirdinčiųjų komunikacija ir tarpasmeniniai santykiai	2		Sociolingvistinė, diskurso, strateginė
„Aklojo“ judrumas ir komunikacija: asmeninė patirtis žaidimo situacijomis		2	Sociolingvistinė, diskurso, strateginė
Bendravimas gestais. Daktilinė kalba. Skaitymas iš lūpų		2	Sociolingvistinė, diskurso
Veikla ir bendravimas	2		Socialinė, sociokultūrinė
Sporto pedagogo bendravimo su ugdytiniais ypatumai	2		Socialinė
Trenerio bendravimo ir bendradarbiavimo su komanda aspektai	2		Socialinė
Sporto pedagogo bendravimo priemonės		2	Socialinė, strateginė
Iš viso	8	38	

Išskiriami ir penki uždaviniai: suvokti pagrindines bendrinės lietuvių kalbos normas; gebėti naudotis „Kalbos praktikos patarimais“ ir kita kalbine literatūra; lavinti savo kalbos jausmą ir išmokti taisyklingai lietuviškai kalbėti; susidaryti studijuojamos specialybės kalbos pagrindus; tobulinti profesinę kalbą.

Prie dalykų, iš dalies lemiančių būsimojo kūno kultūros mokytojų komunikacinę kompetenciją, buvo priskirtas privalomasis studijų dalykas „Specialioji pedagogika ir psichologija“, kurio anotacijoje teigiama, kad kurso metu bus „ugdomi bendravimo su neigaliaisias įgūdžiai“. Privalomieji studijų dalykai „Bendroji ir sporto pedagogika“, „Bendroji ir sporto psichologija“ taip pat iš dalies ugdo komunikacinę kompetenciją, kadangi atskiros kursų temos atitinkamai yra skirtos sporto pedagogo bendravimo su ugdytiniais ypatumams, trenerio bendravimo ir bendradarbiavimo su komanda aspektams, sporto pedagogo bendravimo priemonėms, veiklai ir bendravimui.

Atskirų studijų dalykų temų analizė (lent.) atskleidė, kurios komunikacinės kompetencijos subkompetencijos yra plėtojamoms nagrinėjant atskiras temas.

Norint atskleisti komunikacinės kompetencijos ugdymo apimtį, buvo taikomas aprašomosios statistikos metodas ir apskaičiuota, kad komunikacinei kompetencijai ugdyti studijų programoje yra skiriama 1,64% viso studijoms skirto laiko valandomis, iš jų pratyboms skiriama 1,35%, teoriniams užsiėmimams — 0,29% viso studijų laiko.

Nustačius valandų skaičių, skiriamą komunikacinei kompetencijai ugdyti, apskaičiavome, kad 17,39% laiko skirta paskaitoms, o likęs laikas (82,61%) — pratyboms.

76,2% viso komunikacinės kompetencijos ugdymui skirto laiko tenka lingvistinei subkompetencijai, kita laiko dalis — sociolingvistinėms, socialinėms, strateginėms, diskurso ir sociokultūrinės subkompetencijoms plėtoti.

REZULTATŲ APTARIMAS

Studijų programos ir dalykų turinio analizė atskleidė, kad komunikacinės kompetencijos ugdymas LKKA studijų programoje „Kūno kultūra“ daugiausia apsiriboja lingvistiniu lygmeniu, nes didžiąją dalį viso komunikacinei kompetencijai plėtoti skiriamo laiko užima taisyklingos kalbos mokėjimų (leksikos, gramatikos, tarties, rašybos, skyrybos) ugdymas. Nors lingvistinė subkompetencija yra esminė komunikacinės kompetencijos dalis, jos pamatas, remiantis „Lietuvių kalbos ugdymo bendrojo lavinimo mokyklos strategija 2004—2009 m.“ (2003), teigiančia, kad baigdamas vidurinę mokyklą mokyns, kurdamas įvairius tekstus, turi puikiai išmanyti kalbos sistemą, galima būtų manyti, kad studentai, pradėję studijuoti pasirinktą studijų programą, jau turėtų būti susiformavę įvairius mokėjimus, lemiančius jų lingvistinę subkompetenciją. Visgi taip nėra, nes kitose Lietuvos aukštosiose mokyklose, rengiančiose kūno kultūros mokytojus, bakalauro studijų programose tarp privalomųjų yra šie dalykai „Kalbos kultūra ir specialybės kalba“ (VPU), „Specialybės kalbos kultūra“ (ŠU) ir „Kalbos kultūra“ — (KU). O ir kalbos, kaip kokybiškos komunikacijos kodo, tyrimas atskleidė, kad būsimieji kūno kultūros ir sporto pedagogai kalboje dažnai vartoja neteiktinus vertinius, veiksmožodines formas ir daro kitas didžiąsias kalbos kultūros klaidas, kurias ištaisyti turėjo būti išmokę bendrojo lavinimo mokykloje (Kardelienė ir kt., 2004). Taigi lingvistinės subkompetencijos, kaip esminės komunikacinės kompetencijos dalies, ugdymas aukštojoje mokykloje kol kas yra būtinas. Visgi jis nelemia sąmoningos mokytojo komunikacinės kompetencijos, kuomet žinoma, ką daryti, kad komunikacija vyktų sklandžiai ir mokytojas mokėtų taikyti savo žinias. Vadinasi, reikia ugdyti ir kitas subkompetencijas. Deja, visos kitos komunikacinės kompetencijos subkompetencijos ugdomos fragmentiškai ir iš dalies. Studijų programoje nei tarp privalomųjų, nei tarp pasirenkamųjų nėra tokių dalykų kaip „Bendravimo etika“ ar „Pedagoginė etika“, kurie tiesiogiai ugdytų gebėjimą pagal bendravimo situaciją tinkamai vartoti bei interpretuoti verbalines ir neverbalines raiškos priemones. O jos nurodomos kaip vienos iš pagrindinių pedagoginio bendravimo procese (Лобанов, 2002). Pasigendama „Bendravimo psichologijos“ ir „Pedagoginės psichologijos“ dalykų, kurių metu būtų aptariamai pasakymo motyvai, minties formavimo procesai,

grįžtamasis ryšys, pasakymo prognozavimas. Nėra galimybės pasirinkti „Komunikacinės veiklos pagrindų“, „Iškalbos meno“, „Dalykinio bendravimo“ dalykų, kurie studentams teiktų žinių apie kalbos modelius ir mokėjimą jais naudotis.

Štai JAV būsimųjų kūno kultūros mokytojų komunikacinės kompetencijos ugdymu susidomėta praeito amžiaus septintajame dešimtmetyje. Jau 1969 m. N. Cousins pažymėjo, kad viena iš silpnųjų ugdymo aukštojoje mokykloje vietų — tai, kad neskiriama reikiamo dėmesio komunikacinei kompetencijai plėtoti, nors pripažįstama, jog ji lemia mokytojo bendravimą su mokiniais (Nedwidek, Rubinstein, 1970). Todėl dabartinėse šios šalies kūno kultūros mokytojų rengimo programose kaip privalomi dalykai yra „Kalbos pagrindai“ (Fundamentals of Speech), „Kalba ir raštingumas“ (Language and Literacy), tarp pasirenkamųjų dalykų „Komunikacijos teorija“ (Communication Theory), „Retorika ir jos analizė“ (Rhetoric and Rhetorical Criticism), „Vadovavimo komunikacija“ (Leadership communication) ir daugelis kitų dalykų. Šių dalykų įtraukimas į studijų programas yra gana logiškas žingsnis, nes šiuolaikiniame pasaulyje, taip pat ir mokytojų profesinėje veikloje, komunikaciniai asmens gebėjimai laikomi vienais iš esminių. Deja, anot B. Grebliausienės (1998), Rytų Europos aukštosiose mokyklose komunikacinių mokėjimų ugdymas neturi gilių tradicijų, o abiturientai, tapę universiteto ugdytiniais, yra įgiję tik atsitiktinių šios srities žinių ir nėra pasirengę vertinti savo komunikacinės veiklos.

Nors verbalinių dokumentų analizė neatskleidė daugiau studijų dalykų, ugdančių komunikacinius studentų mokėjimus, tikėtina, kad ir kitų studijų programos dalykų atskiros temos plėtoja komunikacinę kompetenciją, kadangi studijų programos pagrindime teigiama, kad studijuojantieji pagal šią programą įgyja žodinio ir rašytinio bendravimo įgūdžius, kuriuos galima įvardyti kaip asmens komunikacinę kompetenciją. Visgi jei nėra sudarytos komunikacinių mokėjimų ugdymo programos, kuri skatintų atitinkamų komunikacinių mokėjimų ugdymo integravimą į įvairius studijų programos kursus, būsimųjų kūno kultūros mokytojų komunikacinė kompetencija ugdoma stichiškai ir priklauso nuo atskirų dėstytojų. Tą patvirtina ne tik studijų dalykų ar atskirų temų, plėtojančių komunikacinę kompetenciją, išskyrimas, bet ir jų turinio analizė.

V. Chreptavičienė (1998 b) teigia, kad formuojant komunikacinę kompetenciją yra galimos dvi

didaktinės strategijos: klasikinė ir pagrįsta veikla. Universitetinių studijų praktikoje šios kompetencijos ugdymui, autorės nuomone, tikslingiausia taikyti klasikinį ugdymo modelį. Jis prasideda teorinėmis žiniomis apie veikimo būdą, o pratybose, taikant efektyvius mokymo metodus, vyks paties veikimo būdo mokymasis ir tobulinimas. Kad komunikacinių mokėjimų ugdymas, orientuotas į praktiką, yra nepakankamas, teigia ir B. Grebliauskienė (1999). Autorė nurodo, kad tam reikalingos nuoseklios, išsamios ir pakankamai universalios žinios, kurios vėliau leis kūrybiškai jas panaudoti praktinėje veikloje. Studijų dalykų temų analizė atskleidė, kad didžiausias dėmesys komunikacinės kompetencijos ugdymo metu skiriamas pratyboms. Nors pratybų metodas ir nurodomas kaip ypač svarbus ugdant komunikacinius mokėjimus, visgi jo pagrindas yra įgytų teorinių žinių taikymas. Jei ugdymo procese apsiribojama praktiniu bloku, tikėtina, kad bus ugdomi statiški, nelankstūs ir priimtini tik tam tikromis sąlygomis komunikaciniai mokėjimai. Taigi jų pagrindu bus sunku pasirengti sąmoningai komunikacinei kompetencijai, kuri yra būtina kiekvienam studijas baigusiam kūno kultūros mokytojui.

Ši analizė patvirtina K. Wendt ir kt. (1983) teiginį, kad studijų programos dažniausiai sudaromos universitetų „intelektų“, todėl jose daug mažiau dėmesio skiriama tam, ko iš tikrųjų reikės būsiamam mokytojui praktikoje (Wong, Louie, 2002). Taip pat studijų programos vis dar nėra grindžiamos būsimumų profesijų kompetencijomis, nors universitetinių studijų metu tai yra būtina.

IŠVADOS

1. Norint kūno kultūros mokytojui paveikiai bendrauti, yra būtina komunikacinė kompetencija, kuri turi būti atitinkamai ugdoma studijų metu aukštojoje mokykloje.
2. LKKA studijų programos turinyje didžiausias dėmesys skiriamas lingvistinei subkompetencijai, visos kitos ugdomos fragmentiškai ir iš dalies.
3. Jei nėra sukurta teorinė-didaktinė koncepcija, sistemingai aprašanti ir numatanti komunikacinę kompetenciją lemiančius gebėjimus, galima teigti, kad kūno kultūros mokytojų rengimo procese komunikacinė kompetencija yra formuojama ir plėtojama nepakankamai.

LITERATŪRA

- Almeida, E. P. (2002). A discourse analysis of student perceptions of their communication competence. *Paper presented at the annual meeting of the Southern States Communication Association*. April 3—7. Winston-Salem, NC.
- Aukštikalnytė, D. (2000). *Būsimumų muzikos mokytojų rengimas pedagoginiam bendravimui: daktaro disertacija*. Vilnius.
- Beighle, A., Pangrozi, R. P. (2001). The seven habits of highly effective physical education teachers. *Teaching Elementary Physical Education*, 13 (4), 6—9.
- Bitinas, B. (2004). *Hodegetika. Auklėjimo teorija ir technologijos*. Vilnius: Kronta.
- Brooks, M. (1985). The teacher's communicative competence: The first day of school. *Theory Into Practice*, XXIV (1), 63—70.
- Cecevičiūtė, I. (2003). *Studentų komunikacinės kompetencijos ugdymas tikslinėje edukacinėje aplinkoje: daktaro disertacija*. Kaunas.
- Chreptavičienė, V. (1998 a). Dalykinės komunikacijos raštu mokėjimų samprata, lygiai. P. Jucevičienė ir kt. *Edukologijos idėjos Lietuvos švietimo sistemos modernizavimui* (pp. 136—152). Kaunas: Technologija.
- Chreptavičienė, V. (1998 b). Dalykinės komunikacijos raštu mokėjimų ugdymo sistema universitetinėse studijose. P. Jucevičienė ir kt. *Edukologijos idėjos Lietuvos švietimo sistemos modernizavimui* (pp. 353—374). Kaunas: Technologija.
- Fiske, J. (1998). *Įvadas į komunikacijos studijas*. Vilnius: Baltos lankos.
- Grebliauskienė, B. (1999). *ENKMUS: Etapinė nerašytinių komunikacinių mokėjimų sistema. Metodinė priemonė pedagogui*. Vilnius: Žara.
- Grebliauskienė, B. (1998). Nerašytinių komunikacinių mokėjimų ugdymo sistema. P. Jucevičienė ir kt. *Edukologijos idėjos Lietuvos švietimo sistemos modernizavimui* (pp. 335—353). Kaunas: Technologija.
- Grebliauskienė, B., Večkienė N. (2004). *Komunikacinė kompetencija. Komunikabilumo ugdymas*. Vilnius: Žara.
- Irvin, M. E. (1990). *Subject matter assessment of prospective physical education teachers. Report of the California State University Workgroup, May 10—12, 1990*. California State Univ. and Colleges, Long Beach.
- Jakavičius, V. (1998). *Žmogaus ugdymas: įvadas į edukologijos studijas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
- Kardalienė, L., Gudzinevičiūtė, O. L., Mykolaitienė, L. (2004). Būsimumų kūno kultūros specialistų ir sporto pedagogų kalba kaip kokybiškos komunikacijos kodas. *Pedagogika*, 73, 49—53.
- Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis*. Kaunas: Judex.
- Lietuvių kalbos ugdymo bendrojo lavinimo mokyklos*

- strategija 2004—2009 m. Projektas 2003-12-30*. Prieiga per internetą: www.smm.lt
- LKKA pagrindinių (bakalauro) studijų programa „Kūno kultūra“. (2004).
- Malinauskas, R. (1999). *Socialinis pedagogų rengimas: daktaro disertacija*. Kaunas.
- Millrood, R. (2001). *Modules in English Language Teaching Methodology*. Tambov: TGU.
- Miškinis, K. (2000). *Kūno kultūros ir sporto specialistų rengimo tobulinimas*. Kaunas: LKKA.
- Nauckūnaitė, Z. (2000). Būsimųjų mokytojų komunikacinės kompetencijos ugdymas universitetinėse studijose. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: VII tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai*. (pp. 170—177). Vilnius: VPU.
- Nedwidek, R. A., Rubinstein, D. J. (1970). Voice and communication in student teaching. *Education*, 90 (4), 293—297.
- Podgorecki, J. (2005). *Socialinė komunikacija mokytojams*. Vilnius: VPU leidykla.
- Poškienė, A. (2004). *Kas yra diskursas*. Kaunas: Technologija.
- Rogers, D. L., Noblit, G. W., Ferrell, P. (1990). Action research as an agent for developing teachers' communicative competence. *Theory Into Practice*, XXIX (3), 179—184.
- Večkienė, N., Grebliauskienė, B., Sokolovienė, D., Chreptavičienė, V. (1998). Komunikacija ir bendravimas: sampratų santykio problema. P. Jucevičienė ir kt. *Edukologijos idėjos Lietuvos švietimo sistemos modernizavimui* (pp. 113—135). Kaunas: Technologija.
- Wong, A., Louie, L. (2002). What professional educators can learn from practising physical education teachers? *Physical Educator*, 59 (2), 90—104.
- Лобанов, А. А. (2002). *Основы профессионально-педагогического общения*. Москва: АCADEMA.

THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION COMPETENCE IN THE PROCESS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHER'S TRAINING

Vilija Fominienė

Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

The article analyses the conception of communication competence, the importance of a physical education teacher's practical activities and possibilities in a teacher's education. The objective of the research work was to establish if the future physical education teachers' sub-competencies of communication competence are trained in the study process, depending on a study program. The LAPE's study program "Physical Education" and the question if study subject-matter (subject-matter annotation and programs) gives future physical education teachers knowledge, skills and abilities in communication competence development were analysed.

The results of the analysis show that focal attention in future physical education teachers' training is paid to the sub-competence of linguistics and little to the others.

In summary we can draw the conclusion that there is no theoretical-didactic conception, which systematically describes and supposes abilities, determinant to that competence. It means that communication competence in future physical education teachers is not enough developing.

Keywords: communication, communication competence, a physical education teacher's training.

Gauta 2005 m. balandžio 20 d.
Received on April 20, 2005

Priimta 2006 m. vasario 20 d.
Accepted on February 20, 2006

Vilija Fominienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuania Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302637
E-mail v.fominiene@lkka.lt